

fascism

Ordet "fascist" användes numera som ett värdefullt tillhygge i den politiska debatten. I "Handledning för progressiva journalistaspiranter" gör jag vid detta uppslagsord för fullständighetens skull en liten historisk analys.

Fascism var ursprungligen beteckningen för en rörelse som främst startades av socialister i olika länder. Ideologiskt lades grunden av medarbetaren i tidskriften "Mouvement Socialiste" i Frankrike. Sorel baserade i sin tur, vilket även framgår av tex Svensk Uppslagsbok, sina teorier på Marx och Proudhon. På den politiska sidan var grundläggaren Benito Mussolini, som var socialist på vänsterkanten och redaktör för socialistpartiets officiella huvudorgan, Avanti.

I Tyskland startades partiet, som här fick namnet nationalsocialism, av Adolf Hitler, som tidigare också bekant sig till klart socialistiska idéer med nationalistisk accent.

I Storbritannien var initiativtagaren Oswald Mosley, som omedelbart dessförinnan varit minister i MacDonalds andra labourregering.

I Frankrike grundades fascistpartiet av den kommunistiske parlamentsledamoten Jacques Doriot. Andra framstående föregångsmän var Marcel Déat, tidigare socialistisk deputerad på vänsterkanten och under en tid även statsråd.

Inom svensk riksdagspolitik blev den kommunistiske riksdagsmannen Nils Flyg det dominerande namnet. Han hade tidigare varit socialist men därefter avslutit sig till det av Z Höglund startade kommunistpartiet, vars partiledare han så småningom blev.

Norges främsta bidrag till fascismen var Vidkun Quisling, som till en början stod långt till vänster och bland annat sökte bilda "röda garden".

Beteckningen "fascism" var ursprungligen begränsad till en åskådning som tog avstånd från parlamentariska val och i stället förordade ett styrelsesätt med starkt inslag av facklig, korporativ representation. I detta speciella avseende föreligger vissa likheter med syndikalismen och tendenser i svensk politik. Den personliga friheten skulle starkt beskäras. Facklig bojkott mot företagare och andra som hyste avvikande /=sammällsfientliga/ åsikter var en ingrediens. Ofta ingick även antisemitism.

I modern tappning har dessa specifikaationer och inskränkningar vanligen bortfallit och numera betecknas som fascist var och en som på ett påträngande sätt hyser åsikter och verkar för dem på ett provocerande sätt. Det får däremot inte användas om kommunister. Genom den negativa värdeladdning ordet fått är beteckningen ett mycket slagkraftigt argument, särskilt om analysen i övrigt är tvivelaktig. Genom ett rättsfall för några år sedan i Skåne är det också klart att ett falskt sådant påstående om ett dylikt förflutet inte kan straffas som ärekränkning vilket ytterligare ökar ordets användbarhet.

Om det är uppenbart att inga sakliga argument kan anföras för beskyllning om fascism kan de, till synes svagare, orden fascistoid och kryptofascistisk i stället användas. De har dessutom den stora fördelen att de genom sin språkliga ovanlighet i regel har en ännu starkare effekt på läsaren än det utslitna ordet fascism.

Bo Siegbahn